

Розділ 3. Прикладні соціокомунікаційні технології (Part 3. Applied Communication Technologies)

<https://doi.org/10.31516/2410-5333.065.13>

УДК 930.25:004.9

Д. І. Грещук

аспірант кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності,
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна
danylo.i.hreshchuk@lpnu.ua
<https://orcid.org/0009-0006-3012-038X>

О. В. Марковець

кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальних комунікацій
та інформаційної діяльності, Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна
oleksandr.v.markovets@lpnu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8737-5929>

ОПТИМІЗАЦІЯ ДОСТУПУ ДО АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

Розглянуто ключові аспекти організації та управління інформаційними потоками в архівній справі. Висвітлено теоретичні концепції в галузі семіотики, теорії інформації, теорії комунікації та архівознавства, що сприяють розумінню природи й значення інформаційних зв'язків у контексті оптимізації архівної діяльності. Доведено, що застосування спеціальних методик аналізу, класифікації та систематизації архівних документів надає можливість ефективно визначати інформаційні зв'язки між ними, забезпечуючи логічну організацію архівних фондів та полегшуючи їхню подальше використання. Розкрито значення теоретичного й методичного підґрунтя для вдосконалення процесів систематизації, збереження архівних інформаційних ресурсів з метою забезпечення доступності та зручності використання історичної документації.

Ключові слова: *архівний документ, цифрові архівні ресурси, інформаційні зв'язки, носії інформації, документи в електронній формі, Центральний державний електронний архів України.*

D. Hreshchuk

postgraduate student at the Department of Social Communications and Information Activity, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

O. Markovets

Head of Department of Social Communications and Information Activities at the Institute of Humanities and Social Sciences at Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

OPTIMIZATION OF ACCESS TO ARCHIVAL INFORMATION: MODERN APPROACHES AND TECHNOLOGIES

The relevance of the research. The study and development of modern approaches and technologies for forming informational connections among archival documents is

1 This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

a pertinent task that aligns with the requirements of contemporary information society and is essential for the further advancement of archival science and practice. Access to archival documents is facilitated through reference apparatus. However, the limited search capabilities of the apparatus restrict the informational potential of archival collections, leading to a contradiction between their societal significance and search limitations. In modern conditions, automation and digitization of archives have become relevant, necessitating the creation of automated systems for information access to archives with enhanced search capabilities.

The purpose of the research is to examine modern strategies, methods, and technologies for optimizing access to archival information. The research aims to identify the most effective approaches to ensuring fast and convenient access to archival resources for various categories of users. The findings of the study will contribute to improving the organization and management of archival information processes to enhance its accessibility and utilization.

The methodology. The theoretical and methodological principles underlying the formation of links between archival documents are an important component of archival work aimed at ensuring the availability and usability of these materials. Archivists use analysis techniques to identify information links between documents.

The results. Archivists use different classification systems to group documents by common features such as subject matter, document type, date, etc. This contributes to the creation of systematic links between documents, which simplifies their further use and search. All these methods and approaches are used to create systematic information links between archival documents, which allows users to effectively store, organize and provide access to this information. The use of diverse theories, such as semiotics, information theory, communication theory and archival science, helps to reveal the essence and significance of the links between documents in an archival context.

The scientific novelty. Classification of documents allows you to group them by common features, and indexing contributes to the further search and identification of materials. Theoretical and methodological principles of forming links between archival documents are an important part of archival practice, which helps to ensure the preservation and availability of historical information for further use.

The practical significance. The use of special methods and approaches to the analysis, classification and systematization of archival materials enables archivists to effectively establish links between them. This helps to create logically structured archive funds and simplifies further search and use of information.

Conclusions. The use of special methods of analysis, classification and systematization of archival documents makes it possible to effectively determine information links between them, ensuring the logical organization of archival funds and facilitating their further use.

Keywords: *archival document, archival electronic information resources, information carrier, documents in electronic form, CSEA of Ukraine.*

Актуальність теми дослідження. Вивчення та розвиток сучасних підходів і технологій до формування інформаційних зв'язків архівних документів є актуальним завданням, яке відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства і важливе для подальшого розвитку архівної науки та практики. Доступ до архівних документів здійснюється через довідково-пошуковий

апарат. Однак обмеженість його пошукових можливостей знижує інформаційний потенціал архівних фондів, що породжує протиріччя між їх суспільним значенням та реальним станом розкриття і використання інформаційного потенціалу. У сучасних умовах актуальним стає переведення архівів у цифровий формат, що потребує створення автоматизованих систем інформаційного доступу до архівів з покращеними пошуковими можливостями. З розвитком новітніх цифрових технологій і зростанням обсягів архівної інформації стає важливим ефективно управління цими даними. Системи формування інформаційних зв'язків дозволяють організувати архіви таким чином, щоб швидко та ефективно знаходити необхідну інформацію, а також встановлювати семантичні зв'язки між різними документами та їх елементами. У зв'язку зі зростанням кількості цифрових архівних документів і потребою у їх зберіганні, аналізі та використанні, важливо розробляти ефективні методи та підходи до організації цієї інформації (Дубровіна, 2016). Розроблення теоретико-методичних засад системи формування інформаційних зв'язків є основою забезпечення зручного доступу до архівів і підвищення їхньої цінності для досліджень, аналізу та інших цілей. Один із ключових стратегічних напрямів діяльності архівних установ України у забезпеченні доступу до архівних ресурсів держави полягає в системній інформатизації галузі. Розвиток інформаційного суспільства суттєво трансформує умови функціонування архівної справи, що потребує перебудови базових напрямів науково-практичної діяльності архівів (Горовий, 2014). Цей процес передбачає вдосконалення положень архівознавства, гармонізацію теоретичних та практичних аспектів науково-інформаційної діяльності архівів, формування власної документально-інформаційної інфраструктури й надання інформаційної підтримки державотворчим процесам, соціальній сфері суспільства, українській науці та культурі (Дубровіна, 2002).

Постановка проблеми. В умовах цифрової трансформації суспільства, де доступ до інформації стає дедалі важливішим, розвиток систем формування інформаційних зв'язків допоможе забезпечити якісний доступ до архівних даних для широкого кола користувачів, що сприятиме подальшому розвитку науки, освіти та культури. Широке впровадження цифрових технологій й інтернет-комунікацій, що стали визначальними для інформаційної індустрії сучасного суспільства, має суттєвий вплив на всі сфери життя (Матвієнко, 2007). Інтернет став необхідною складовою для сучасної людини, а з ним з'явилися нові джерела доказової інформації та нові механізми для її опрацювання. Різноманітність електронних інформаційних ресурсів, таких як вебсайти, бази даних, електронні бібліотеки, перетворили їх на найбільш зручні та ефективні засоби передавання даних й отримання інформації. Однак зростаюча кількість цих ресурсів супроводжується правовою

нечіткістю в Україні стосовно їхнього статусу як електронних документів (Матяш, 2004). Головна мета інформатизації архівної справи полягає у вдосконаленні процесів формування Національного архівного фонду, забезпеченні ефективного зберігання документів, захисті національних інтересів у сфері архівної справи, вирішенні проблем оперативного та повноцінного доступу до архівної інформації. Також це включає актуалізацію інформації, що міститься в документах, та прискорення її інтеграції в суспільний обіг, інтеграцію документальних ресурсів у світові інформаційні мережі (Новохатський, 2007).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне підґрунтя досліджуваної проблеми розроблено авторами, що досліджують питання історії та методики організації архівної справи (Дубровіна, 2016), а також окремих аспектів практичної діяльності архівів (Дубровіна, 2002). Вони висвітлені в наукових працях таких вчених, як Т. Боряк (2010), Л. Дубровіна (2018), І. Матяш (1998), К. Новохатський (2007), Р. Пиріг (2017). Щодо сутності інформаційної діяльності, її видів та класифікації, то ці аспекти розглядаються в працях О. Матвієнко (2007), Т. Білуцак (2016), О. Левчук (2020). Оскільки значення інформаційного фактору зростає, значна увага в наукових дослідженнях приділяється питанням доступу до інформаційних ресурсів суспільства, включаючи архівні. Ці аспекти розглядаються такими вченими, як В. Горовий (2014), Т. Боряк (2010), О. Онищенко (2020). Тема інформатизації архівних установ активно розробляється як українськими, так і закордонними вченими. Наприклад, такі українські науковці, як Т. Боряк (2010), Л. Дубровіна (2016), А. Кисельова (2012), Н. Христова (1997), О. Марковець (2023) та ін., досліджують питання актуалізації архівних інформаційних ресурсів в Україні, використання традиційних і новітніх форм репрезентації архівної інформації, зокрема в Інтернеті. Проте, попри велику кількість публікацій, проблема поліпшення інформаційної діяльності сучасних архівних установ є недостатньо дослідженою. Це зумовлює необхідність комплексного аналізу проблематики та визначає актуальність цієї наукової розвідки.

Мета статті — розробити теоретико-методичні засади оптимізації доступу до архівної інформації в результаті визначення найефективніших засобів забезпечення швидкого та зручного пошуку архівної інформації для різних категорій користувачів. Результати дослідження сприятимуть покращенню процесу організації та управління архівною інформацією з метою забезпечення її більшої доступності й використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історія архівної справи в Україні тісно переплетена з українською історією. Державні архіви є основними складовими архівної системи України, і в процесі виконання своїх

функцій і повноважень вони увійшли в численні й різноманітні відносини з фізичними та юридичними особами, а також з державою. Ці відносини регулюються законодавством України (Боряк, 2007). Сучасні напрями реформування архівної справи України спрямовані на її демократизацію та деполітизацію, створення сучасної правової бази, розширення доступу до архівних документів, проведення наукових досліджень у галузі архівознавства й документознавства, організацію діяльності архівних установ на нових принципах господарювання та подальший розвиток їх системи й мережі (Дубровіна, 2018).

На сучасному етапі розвитку архіви дедалі частіше перетворюються на корпоративну інформаційну систему, визначаючи власні інформаційні ресурси як організовані сукупності ретроспективних документів у традиційній та електронній формах. Функцією цих ресурсів є зберігання, пошук, надання в користування цінної архівної інформації. Інформаційні послуги, спрямовані на задоволення потреб користувачів у соціально значущій ретроспективній інформації, архів надає на основі «інформаційного ресурсу — сукупності документів у інформаційних системах». Цей інформаційний ресурс архівів України функціонує як Національний архівний фонд (Матвієнко, 2007).

Актуальність архівного зберігання електронної спадщини, зокрема веб-сайтів та баз даних, оприявилась ще наприкінці ХХ ст., коли суспільство почало усвідомлювати загрозу втрати значної кількості інформації, яка існує лише в електронному форматі. Техніко-технологічні причини, такі як швидке оновлення програмного забезпечення та висока ймовірність технічних ускладнень відтворення інформації, також викликали це занепокоєння. З розвитком інтернет-середовища існування людини Всесвітня Павутина дедалі частіше сприймається як альтернативна форма буття, що спричиняє зростання популярності соціальних мереж та блогів, які є новими комунікаційними засобами особистої репрезентації (Левчук, 2020). Ця тенденція зумовила необхідність збереження цифрових даних та розробки методик аналізу цього нового типу історичної інформації для відокремлення правдивих фактів від фальшивих (Боряк, 2010).

Важливою складовою дослідження проблем оптимізації обробки архівної інформації є вибір відповідної класифікаційної схеми. Різні вчені пропонують власні підходи до класифікації архівних ресурсів за такими ознаками, як спосіб подання інформації, її тематика, національно-територіальна ознака її походження тощо. Такі класифікації мають важливе значення для ефективного управління архівними електронними документами та дослідження їх змісту. Однак, на думку фахівців, проблема вдосконалення систем класифікації цифрової архівної інформації перебуває поза межами

наукового дискурсу, потребуючи пошуку раціональних інструментів її вирішення (Христова, 1997).

Запропоновані сучасними дослідниками ознаки класифікації мережевих ресурсів у переважній більшості актуальні й для систематизації архівних електронних інформаційних ресурсів (АЕІР). Підтвердженням цього є те, що базовими характеристиками для групування архівних ЕІР можуть виступати такі: тематична спрямованість; формат представленої інформації; фондоутворювач / правовласник / розробник інформації; сфера застосування та принцип взаємодії з користувачем на етапі, коли ресурс виконував своє первинне функціональне призначення; спосіб подання інформації; рівень доступу до інформації; видовий склад джерела та його структурування; рівень актуалізації інформації тощо (Матяш, 1998).

Кожна із цих категорій має власні внутрішні рівні поділу. Проте пріоритетність тієї чи іншої класифікаційної ознаки безпосередньо залежить від цілей та завдань конкретної наукової розвідки.

Практика засвідчує, що основною ознакою залишається характер представленої інформації. Двома найбільш поширеними формами існування електронних інформаційних ресурсів є бази даних та вебсайти. Саме вони становлять основу архівних зібрань Центрального державного електронного архіву (ЦДЕА) України, які групуються в окремі тематичні колекції (Онищенко, 2020).

З кінця 2009 р. ЦДЕА України вперше у вітчизняній архівній практиці розпочав процес відбору, експертизи цінності та зберігання вебресурсів. Ці дії проводилися в межах ініціативного документування. Важливим аспектом роботи архіву нині є приймання на зберігання електронних інформаційних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення у формі баз даних і вебсайтів державних органів, установ, підприємств, організацій, які перебувають у стані реорганізації та ліквідації. Так, у січні 2011 р. ЦДЕА України прийняв на постійне зберігання перший електронний інформаційний ресурс ліквідованого державного органу — локальну копію офіційного вебсайту Державного комітету України у справах національностей та релігій за 2002–2010 рр. (Пиріг, 2017).

Нині у фондах ЦДЕА України зберігається 190 локальних копій вебсайтів, створених у результаті ініціативного документування (віднесених до тематичних колекцій), та 15 архівних електронних інформаційних ресурсів, переданих від державних установ, підприємств і організацій (Новохатський, 2007).

У липні 2019 р. до архіву прийнято особистий блог В. Д. Петущака — українського мандрівника, науковця, письменника, загальним обсягом 1,58 Гбайт. Для оцінювання та відбору до архіву на постійне зберігання

електронних інформаційних ресурсів використовуються як загальні критерії цінності, що поширюються на всі види документів, такі як критерії походження та змісту, так і специфічні, зумовлені особливостями таких документів, як дублювання інформації в межах одного джерела, можливість її відтворення, відсутність шкідливого програмного коду тощо. Технічна перевірка та фіксація геш-значень та розміру файлів у процесі приймання документів на постійне зберігання дозволяють запобігти майбутній фальсифікації даних і підтверджувати автентичність історичного доказу шляхом простого алгоритму перевірки його цілісності, не прив'язуючись до матеріального носія (Кисельова, 2012).

Інформатизація архівної справи охоплює широкий спектр організаційних, науково-методичних та технологічних заходів. Її мета полягає в розробці єдиної методологічної й методичної бази для взаємопов'язаних інформаційних технологій у галузі архівної справи, створенні мережі баз даних на рівні як локальних, так і централізованих систем, та формуванні національної архівної інформаційної системи (Піріг, 2017).

Інформатизація архівної справи має на меті поліпшення управління архівами, інтенсифікацію архівних технологій та забезпечення доступу до документної інформації. Це стає важливим фактором для розвитку культури й науки, а також для долучення України до міжнародного інформаційного простору (Матяш, 2004).

У розвідках різних науковців було розглянуто інформаційну систему як основу для організації інформаційної діяльності державних архівів України. Зокрема, Н. Христова вказує на важливість осмислення сучасних проблем збереження документів Національного архівного фонду (Христова, 1997), підкреслюючи, що вміння описувати архівні документи є важливим аспектом професійної компетенції архівіста.

Створення вебсайту архівної установи, на думку А. Кисельової, є необхідною умовою для подальшого розвитку засобів надання оперативної архівної інформації користувачам умовного апарату архівних установ та для розвитку теорії та практики архівної справи в умовах інформаційного суспільства (Піріг, 2017). У своїх дослідженнях у галузі архівної справи професор Г. Боряк, який є розробником національної архівної інформаційної системи, досліджував проблему інформатизації архівної справи в Україні загалом, а також окремі її аспекти (Боряк, 2007).

Інформаційна діяльність державних архівів визначається як постійне та систематичне збирання, використання, поширення і зберігання архівної інформації, що створена й фінансується державою, з метою задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави в ретроспективній документній інформації (Матяш, 1998). Крім того, різні аспекти використання та поширення архівної інформації визначають інформаційну діяльність державних

архівів у широкому розумінні. Це охоплює архівне описування, створення довідкового апарату архіву, користування його документами та звернення до архівної інформації (Онищенко, 2020).

Оскільки архів є інформаційною системою, яка вміщує архівні документи, довідковий апарат й інформаційні технології, то документи, які зберігаються в архіві, стають частиною архівних інформаційних ресурсів, що є складовою національних інформаційних ресурсів України (Боряк, 2007). Архів, як інформаційна служба і суб'єкт інформаційних відносин, бере участь у реалізації державної політики у сфері інформаційних відносин, здійснюючи інформаційну діяльність, що передбачає одержання, зберігання, використання та поширення архівної інформації (Дубровіна, 2002).

Для потенційного дослідника архівних документів в електронній формі важливим є аналіз двох рівнів інформації: відкритий рівень — передбачає вивчення змісту архівного електронного інформаційного ресурсу, семантики вміщених у ньому повідомлень, розміру та цілісності файлу; прихований рівень — це аналіз відомостей про сам документ як продукт і артефакт конкретної епохи, таких як походження, призначення, мета створення, функції та роль у суспільстві, а також вивчення факторів зовнішнього впливу на його функціонування та внутрішні трансформації (Матвієнко, 2007).

Архівним електронним інформаційним ресурсам притаманні такі особливості порівняно з традиційними джерелами історичної інформації: прихованість матеріальної форми існування електронної інформації, яка зберігається на носіях з можливістю переміщення без пошкодження; потреба в техніці та програмах для відтворення змісту документів; фіксація даних у файлі певного формату за допомогою цифрового коду (Кравець та ін., 2023); складність внутрішньої структури, що потребує використання гіпертекстових посилань для навігації між частинами документа. Важливо враховувати, що розмір інформаційного об'єкта не завжди відображає ступінь складності його внутрішньої будови, тому порівняння їхніх розмірів може бути некоректним (Кисельова, 2012).

Державні архіви в Україні, як ключові ланки системи архівних установ, є спеціалізованими державними установами, які виконують різноманітні ролі. Серед них — організація формування Національного архівного фонду, збереження його основної частини, забезпечення державного обліку документів у цьому фонді та надання доступу до архівної інформації користувачам. Це дозволяє зберігати, розширювати та використовувати ретроспективні інформаційні ресурси, включаючи як вітчизняну, так і світову культурну спадщину, сприяє формуванню національної свідомості та розвитку України як демократичної держави (Новохатський, 2007).

Основною метою інформатизації архівів є оптимізація процесів формування та зберігання документів у Національному архівному фонді, захист національних інтересів у сфері архівної діяльності, забезпечення повного й оперативного доступу до архівної інформації, актуалізація та прискорення використання архівних документів у суспільному обігу, інтеграція архівних документних ресурсів у міжнародні інформаційні мережі (Матвієнко, 2007).

У сучасних умовах розвитку процесу інформатизації для архівів важливим аспектом стає забезпечення суспільства різноманітними інформаційними послугами та продукцією. Це передбачає надання інформаційних продуктів, спрямованих на задоволення потреб користувачів, які включають документовану інформацію, призначену для їхнього використання (Дубровіна, 2002).

В епоху інформатизації архівна справа в Україні набуває неабиякого значення, і важливою частиною цього процесу стають виставки архівних документів, які доступні в мережі «Інтернет» у режимі онлайн (Марковець та ін., 2023). Ці виставки виступають як важливий інструмент PR-технологій архівів у сучасному соціально-комунікаційному середовищі, які орієнтовані на всі три види взаємодії з оточуючим середовищем: зовнішньосистемним, внутрішньосистемним та міжсистемним (Діловодство й архівна справа, 2005). У цьому контексті архівам варто використовувати передові здобутки в галузі інформаційного менеджменту та маркетингу. Наприклад, на веб-сайті Держкомархіву України розміщено постійно діючі документальні виставки онлайн, які охоплюють різноманітні теми, такі як автографи української історії, Голодомор, історія державності, радянський тоталітаризм тощо (Матвієнко, 2007).

Для зручності користувачів на сайті створено тематичний покажчик виставок та окремих розділів. Крім того, важливим елементом взаємодії з громадськістю є інтернет-приймальня Держкомархіву України, яка надає можливість зворотного зв'язку в електронній формі з користувачами щодо різних питань, включаючи запити соціально-правового спрямування, генеалогічні запити та запити про отримання інформації про місце зберігання документів (Матяш, 2004).

Система формування інформаційних зв'язків архівних документів базується на комплексі теоретичних та методичних принципів, які визначають процес організації, структуру й зміст архівних матеріалів (Горовий, 2014).

Цілеспрямоване формування інформаційних зв'язків в архівних документах ґрунтується на різноманітних теоретичних концепціях, розроблених у межах семіотики, теорії інформації, теорії комунікації та архівознавства. Ці підходи допомагають розуміти сутність і природу інформаційних зв'язків у контексті архівної діяльності (Онищенко, 2020).

Визначення інформаційних зв'язків в архівних документах ґрунтується на застосуванні спеціальних методик та підходів до аналізу, класифікації й систематизації документів. Ці методи включаються в процеси обробки, каталогізації та індексації архівних матеріалів з метою забезпечення їхньої доступності й зручності використання (Матяш, 1998).

Сучасні технології дозволяють автоматизувати процеси формування інформаційних зв'язків в архівних документах за допомогою спеціалізованих інформаційно-комунікаційних систем. Вони надають можливість швидкої обробки, пошуку та аналізу архівних даних, що сприяє підвищенню ефективності архівної роботи (Онищенко, 2020).

Формування інформаційних зв'язків в архівних документах ґрунтується на концепції системності, структурованості та послідовності. Вони дозволяють встановлювати логічні зв'язки між різними документами та створювати єдиний інформаційний простір, доступний для подальшого аналізу й використання (Христова, 1997). Загальна мета системи формування інформаційних зв'язків архівних документів полягає у створенні систематизованої, структурованої та доступної інформаційної бази, яка задовольняє потреби користувачів у здійсненні досліджень, пошуку й аналізу архівних матеріалів (Дубровіна, 2016).

Висновки. Доступ до архівної інформації в сучасному світі є важливим, особливо в контексті зростаючого обсягу даних та необхідності ефективного управління ними. Саме тому перехід до цифрового формату дозволяє легше зберігати, організовувати та шукати архівні документи. Електронні архіви забезпечують швидкий доступ до інформації, а також можуть включати інструменти пошуку й фільтрації. Зберігання архівів у хмарних сервісах дозволяє забезпечити доступ до даних з будь-якого місця, забезпечує їх безпеку та захист від втрати. Крім того, вони можуть використовувати розподілені системи для швидкого пошуку й доступу до інформації. Використання штучного інтелекту та машинного навчання для створення розумних пошукових систем дозволяє автоматизувати процес пошуку й аналізу архівної інформації. Це спрощує завдання з пошуку потрібної інформації серед великого обсягу даних. Стандартизація форматів зберігання документів та метаданих дозволяє забезпечити сумісність й однорідність даних у системі архівування. Це полегшує процеси індексації та пошуку інформації. З огляду на важливість збереження конфіденційності й цілісності архівної інформації, технології шифрування та захисту даних є необхідними складовими оптимізації доступу до архівів. Оптимізація доступу до архівної інформації має бути масштабованою та ефективною, щоб забезпечити зручний доступ до даних для користувачів у будь-який час зі збереженням високої швидкості та продуктивності системи. Швидкі технологічні зміни

потребують від систем оптимізації доступу до архівів бути адаптивними та готовими до впровадження нових інновацій для забезпечення ефективного управління архівною інформацією у майбутньому. Удосконалення доступу до архівної інформації вимагає комплексного підходу, що передбачає використання сучасних технологій, стандартизацію процесів та постійне покращення можливостей системи з метою забезпечення ефективного та безпечного доступу до даних. Ці теоретичні концепції допомагають архівістам розуміти сутність і природу інформаційних зв'язків в архівних документах і впливати на їхню організацію та представлення для користувачів.

Визначення інформаційних зв'язків у колекціях архівних документів є ключовим етапом у роботі архівістів і базується на застосуванні спеціальних методик та підходів до аналізу, класифікації й систематизації об'єктів зберігання. Ці методи інтегруються в процеси обробки, каталогізації та індексації архівних матеріалів з метою забезпечення їхньої доступності й зручності використання. Передусім архівісти використовують методи аналізу для розкриття інформаційних зв'язків між документами. Це передбачає визначення тематичних, хронологічних, територіальних та інших зв'язків між документами, що допомагає у формуванні цілісних архівних фондів та забезпеченні логічного доступу до інформації. Класифікація документів також є важливим етапом у визначенні інформаційних зв'язків. Архівісти використовують різні класифікаційні системи для групування документів за схожими ознаками, такими як тема, тип документа, дата тощо. Це допомагає створити систематизовані зв'язки між документами, що полегшує їхнє подальше використання та пошук.

Індексація архівних матеріалів полягає в присвоєнні ключових слів, термінів або індексів до кожного документа, що допомагає в подальшому пошуку та ідентифікації необхідних матеріалів. Усі ці методи та підходи використовуються з метою створення систематизованих інформаційних зв'язків між архівними документами, що дозволяє ефективно зберігати, організувати та надавати доступ до цієї інформації користувачам.

Теоретико-методичні засади розбудови системи формування інформаційних зв'язків архівних документів є ключовим елементом архівної діяльності, що спрямований на забезпечення доступності й зручності використання архівних матеріалів. Застосування різноманітних теоретичних концепцій семіотики, архівознавства, теорії інформації та комунікації дозволяє розуміти сутність і природу інформаційних зв'язків у контексті покращення архівної діяльності. Застосування спеціальних методик і підходів до аналізу, класифікації та систематизації архівних документів дозволяє архівістам ефективно визначати інформаційні зв'язки між документами. Це сприяє створенню логічно організованих архівних фондів, полегшує

подальший пошук та використання інформації. Зокрема, методи аналізу дозволяють виявляти тематичні, хронологічні та інші зв'язки між документами. Класифікація документів спрощує групування їх за схожими ознаками, а індексація допомагає в подальшому пошуку та ідентифікації матеріалів.

Отже, теоретико-методичні засади системи формування інформаційних зв'язків архівних документів є важливою складовою архівної практики, що допомагає забезпечити збереження та доступність історичної інформації для подальшого використання.

Перспективи подальших досліджень. Перспективою подальших досліджень у галузі поліпшення доступу до архівної інформації є оцінка розвитку сучасних підходів та технологій з метою прогнозування й реалізації майбутніх інновацій, розширення можливостей пошуку та аналізу архівної інформації за допомогою розумних алгоритмів, які враховують контекст і семантику документів. Дослідження цих аспектів допоможе забезпечити інтеграцію систем оптимізації доступу до архівної інформації з розумними технологіями та IoT, поліпшити управління архівною інформацією в різних сферах, таких як медицина, освіта, наука тощо.

Список посилань

- Білушак, Т., Комова, М., & Мина, Ж. (2016). Віртуальний інформаційний простір архівних та бібліотечних установ. *Conference ICS-2016*, 322–323. <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/33453/1/153-322-323.pdf>
- Боряк, Г. В. (2002). Електронні архівні публікації в Інтернеті: проблеми репрезентації інформаційних ресурсів. *Архіви України*, 4–6 (250), 141–168.
- Боряк, Г. В. (2007). Крадіжки в архівах і національна архівна спадщина: сучасні загрози та світовий досвід запобігання втратам. *Архіви України*, 1–6 (259), 247–363.
- Боряк, Т. Г. (2010). Бібліографування наукових праць з архівної україніки: штрихи до бібліографічних здобутків і втрат 2005–2010 років. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, (4), 37–44.
- Горовий, В. (2014). Особливості продукування наукової інформації у вітчизняному науковому виробництві. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*, 39, 11–25.
- Діловодство й архівна справа: Терміни та визначення понять*. (2005). ДСТУ 2732:2004.
- Дубровіна, Л. А. (2002). *Архівна справа і діловодство в Національній академії наук України: Збірник законодавчих актів, нормативних і методичних документів з архівної справи і діловодства*. НАН України.
- Дубровіна, Л. А. (2016). Пріоритетність розвитку довідково-бібліографічної сфери. *Бібліотечний вісник*, (4), 54–55.
- Дубровіна, Л. А. (2018). Час плінний... бібліотека вічна. *Бібліотечний вісник*, (1), 45–46.
- Кисельова, Л. А. (2012). Дослідження правових механізмів державної політики у сфері архівної справи і діловодства та шляхи їх удосконалення. *Економіка та держава*, (12), 125–127.

- Кравець, Р. Б., Бойко, П. О., & Марковець, О. В. (2023). Електронний архів як засіб швидкого доступу до управлінської інформації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, (4), 14–21. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2023.293967>
- Левчук, О. (2020). Архівні електронні інформаційні ресурси як джерело історичної інформації. *Архіви України*, 52–70. <https://doi.org/10.47315/archives2020.325.052>
- Марковець, О. В., Терещук, В. М., Кравець, Р. Б., & Таланчук, Д. О. (2023). Інформаційне забезпечення організації комунікації громадян з архівними установами. *Вісник Харківської державної академії культури*, (63), 151–160. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.063.11>
- Матвієнко, О. В. (2007). «Електронний документообіг» як навчальний курс у системі професійної підготовки документознавців. *Вісник Книжкової палати*, (10), 30–32.
- Матвієнко, О. В. (2007). Документознавча професіологія: проблеми і перспективи. *Вісник Книжкової палати*, (5), 30–32.
- Матяш, І. Б. (1998). Архівна справа в Україні 1917–1921 рр.: особи, події, здобутки. *Пам'ятки*, 1998 (1), 4–11.
- Матяш, І. Б. (2004). Організація архівної справи в сучасній Україні. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*, (11), 10–26.
- Новохатський, К. Є. (2007). Гуманітарна місія архівів та реформування архівної справи в Україні. *Архіви України*, (1), 79–85.
- Онищенко, О. (2020). Адаптація бібліотек до «життя в цифрі». *Бібліотечний вісник*, (1), 3–8.
- Пиріг, Р. Я. (2017). Професор Ярослав Калакура: історик, закоханий в архіви. *Архіви України*, (5), 291–293.
- Христова, Н. (1997). Інститут архівної науки в Маріборі. *Студії з архівної справи та документознавства*, (2), 121–123.

References

- Bilushchak, T., Komova, M., & Myна, Zh. (2016). Virtual information space of archival and library institutions. *Conference ICS-2016*, 322–323. <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/33453/1/153-322-323.pdf>. [In Ukrainian].
- Boriak, H. V. (2002). Electronic archival publications on the Internet: problems of representation of information resources. *Arkhivy Ukrainy*, 4–6 (250), 141–168. [In Ukrainian].
- Boriak, H. V. (2007). Thefts in archives and national archival heritage: contemporary threats and global experience in loss prevention. *Arkhivy Ukrainy*, 1–6 (259), 247–363. [In Ukrainian].
- Boriak, T. H. (2010). Bibliography of scientific works on archival Ukrainian studies: touches to bibliographic achievements and losses of 2005–2010. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informohiia*, (4), 37–44. [In Ukrainian].
- Horoviі, V. (2014). Features of scientific information production in the domestic scientific production. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, 39, 11–25. [In Ukrainian].

- Record Keeping and Archival Affairs: Terms and Definitions* (2005). DSTU 2732:2004. [In Ukrainian].
- Dubrovina, L. A. (2002). *Archival Affairs and Record Keeping in the National Academy of Sciences of Ukraine: Collection of legislative acts, normative and methodological documents on archival affairs and record keeping*. National Academy of Sciences of Ukraine. [In Ukrainian].
- Dubrovina, L. A. (2016). Priority of development of the reference and bibliographic sphere. *Bibliotechnyi visnyk*, (4), 54–55. [In Ukrainian].
- Dubrovina, L. A. (2018). Time is fluid... the library is eternal. *Bibliotechnyi visnyk*, (1), 45–46. [In Ukrainian].
- Kyselova, L. A. (2012). Study of legal mechanisms of state policy in the field of archival affairs and record keeping and ways to improve them. *Ekonomika ta derzhava*, (12), 125–127. [In Ukrainian].
- Kravets, R. B., Boiko, P. O., & Markovets, O. V. (2023). Electronic archive as a means of quick access to management information. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, (4), 14–21. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2023.293967>. [In Ukrainian].
- Levchuk, O. (2020). Archival electronic information resources as a source of historical information. *Arkhivy Ukrainy*, 52–70. <https://doi.org/10.47315/archives2020.325.052>. [In Ukrainian].
- Markovets, O. V., Tereshchuk, V. M., Kravets, R. B., & Talanchuk, D. O. (2023). Information support for the organization of communication between citizens and archival institutions. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, (63), 151–160. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.063.11>. [In Ukrainian].
- Matviienko, O. V. (2007). “Electronic Document Management” as a training course in the system of professional training of document specialists. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, (10), 30–32. [In Ukrainian].
- Matviienko, O. V. (2007). Documentary professionalism: problems and prospects. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, (5), 30–32. [In Ukrainian].
- Matiash, I. B. (1998). Archival Affairs in Ukraine in 1917–1921: Persons, Events, Achievements. *Pamiatky*, 1998 (1), 4–11. [In Ukrainian].
- Matiash, I. B. (2004). Organization of archival affairs in modern Ukraine. *Spetsialni istorychni dystsypliny: pytannia teorii ta metodyky*, (11), 10–26. [In Ukrainian].
- Novokhatskyi, K. Ye. (2007). Humanitarian mission of archives and reform of archival affairs in Ukraine. *Arkhivy Ukrainy*, (1), 79–85. [In Ukrainian].
- Onyshchenko, O. (2020). Adaptation of libraries to “life in digital”. *Bibliotechnyi visnyk*, (1), 3–8. [In Ukrainian].
- Pyrih, R. Ya. (2017). Professor Yaroslav Kalakura: a historian in love with archives. *Arkhivy Ukrainy*, (5), 291–293. [In Ukrainian].
- Khrystova, N. (1997). Institute of Archival Science in Maribor. *Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva*, (2), 121–123. [In Ukrainian].

Надійшла до редколегії 24.01.2024